

A teve az egyik legmókásabb jószág. Olyan öntudatosan és akkora önbizalommal vonul előttünk, mint „aki” már a Világszépe-verseny megnyerésén is túl van. Mégis egy kocsit kell húznia, málhás számként dolgoznia. Akár kellemetlenül is érezhetné magát igazságtalan helyzete miatt, mert „öt” akár el is adhatják, bármit megtehetnek vele – mégis hagyja magát, mivel a tények megnyugtadják, hiszen mégiscsak ő a leg-leg-leg...

TEVE- HÁTON HAZAFELÉ

A VILÁG LEGNAGYOBB ÁLLATVÁSÁRA
A bő egyhetes vásár csúcspanjain húszezernyi teve
és ló zsúfolódik össze Pushkar határában

Tulajdonképpen igaza is van. A sivatagi élet elképzelhetetlen lenne nélküle. Szomjazás- és forróságtűrésben nyilvánvaló bajnok. Széles patája a süppedős, sivatagi homok kiváló terepjárójává teszi. Ha pedig a teve ilyen fontos élőlény, akkor járjunk utána, mi is az aktuális tevehelyzet Indiában! Ugyan hol-máshol találkozhatna az ember a legtöbb tevével, ha nem a pushkári tevevásárban?

Tevékre várva...

Pushkar, egy hónappal a nagy tevevásár előtt. Amikor barátaimmal megérkezünk, egy üres, dimbesdombos, száraz szavannás-félsivatagos táj fogad. Nem saharai, hanem olyan környezet, ahol azért akad némi bozótos, tőpörödött fákból és bokrokból összekényszeredett zöldvilág. A végeláthatatlan tájat a Szaraszvati-templomot tartó domb választja el az égtől. Csak sejteni lehet, hogy ameddig a szem ellát, mindenütt tevéket fogunk itt látni.

Tevék iránti azonnali kíváncsiságunkat a heteken belül kezdődő tevevásár üres helyszíné helyett

400 km-re északabbra tudjuk kielégíteni, még-hozzá Bikanérben. Itt található Ázsia legnagyobb tevetenyészete, s tevégyben tevémuzeumban is művelhetjük magunkat.

A teve négy fajtáját különböztetik meg Indiában: van bikanéri, jaisalméri, kachi és mevári. A bikanéri teve – zömök testalkata lévén – a legalkalmasabb sivatagi igás jószág. A jaisalméri hosszú lába és karcsúbb testalkata okán a modern India tevéje. Ő a legalkalmasabb a turistákat megcélzó tevelélekhez és tevefutamokhoz. A finomabb

alkatú kachi és mevári fajták pedig a tevetej termelői. (Merthogy a tevetej a szakértők egészségesebbnek tartják a tehén- és kecsketejénél. Mindössze 20 rúpiáért vásárolok 1 liter tejet, ami az aktuális árfolyam szerint kevesebb 90 forintnál. Az íze jellegzetes, leginkább a juh- és kecsketejet juttatja eszembe. Magas inzulintartalma okán kezdeti cukorbetegség esetén hatásosan alkalmazható. Sőt, az arab világban a tevetejel és a feldolgozott tevetezellettel reménykeltő rákgyógyító kutatásokat is folytatnak.)

Pushkar vonzásában

De ideje véget vetni a rajastháni körútnak, mert lekéssük a tevévásárt. Vrindávanból, a „hinduk Jeruzsáleméből” érkezünk. Ezért is érezhetjük magunkat annyira otthon. Igaz, Vrindávan 5000 temploma mellett Pushkar 300 temploma „eltörpül”. Ne felejtjük azonban: a több évezredes Mahábhárita is említést tesz e mára csalogatóan kellemessé alakult, turistahellyé fejlődött szent helyről: „Az Úr Visnu szent helye, melyet Pushkar tirtha néven ismer a három világ, a Földön található. Ahogyan Madhusudán-Krsna a Legfelsőbb eredeti formája, úgy Pushkar is az eredeti tirtha, szent hely.”

Így hát emberemlékezet óta gyűlnek a zarándokok Pushkarban, hogy a kartik hó teliholdján, október végén vagy november elején, szent fürdőt vegyenek Brahma tavában, melyet körbeölel a kisváros. A tevévásárt e két jeles esemény fémjelzi. Míg a nyugati turisták számára állatvásár, a hívőknek zarándoklat. Természetesen ez utóbbiak is ellátogatnak a tevévásárba...

„Az Úr Visnu szent helye, melyet Pushkar tirtha néven ismer a három világ, a Földön található. Ahogyan Madhusudán-Krsna a Legfelsőbb eredeti formája, úgy Pushkar is az eredeti tirtha, szent hely.”

TELT HÁZ NOVEMBERBEN

A tevévásárral egy időben vallási zarándoklat helyszíne is a szent tavat körülölelő Pushkar. A hindu hagyomány szerint a tó akkor keletkezett, amikor Brahma a földre ejtett egy megszentelt lótuszvirágot

CHAPATI KÉSZÜL VACSORÁRA

A tevépásztorok több napra vernek tábort és rendezkednek be a városka határában, komfortot néhány takaró, edény és a tevetrágyával táplált tűz adhat

TURBÁN MÓDI

A rajastháni férfiviselet térségenként, de akár falvanként is különbözik, a szakavatott szemlélő számára árulkodó, hogy viselője közelebbről honnan származik

ÖNJÁRÓ SZÁLLÍTMÁNY
Egy vásárba érkező karaván veri fel a Thar-sivatag püderfinomságú homokját. A messzebről érkező pásztoroknak akár három hétig is eltart az út

Porfellegből a hangok

Döbbenetes az első találkozás. Mintha egy másik bolygón járnánk. Mondjuk, ezt Indiában gyakran érzi az ember... mintha más korban és más égitesten lennénk. A tevévásár azonban nemcsak a kultúra és lelkiség varázslata miatt röpít minket képzeletben messzire. A látvány elképesztő, s ezen túl még a hangok is elragadnak. Mert egy-egy tevébögést Indiában másutt is hallunk. Azt azonban nem is sejtettem, hogy a tízezres nagyságrendű tevelétszám ilyen bögőkoncerttel vár, s ezen belül is sok-sok hangtípus kavargor orkánként a tevék és a vásárra látogatók által fölvert porfelhőben. A hosszabb-rövidebb, határozott bögés mellett lágy tevéhangok, afféle tevébeszélgetős-suttogós muzsika is kering a levegőben. Nyomban eszünkbe jut, hogy George Lucas stábja talán a pushkári tevévásárban vette föl a Csillagok háborújának félelmetes, mégis szívet melengető ufós zörejeit. Valóban aranyos hangok ezek, pláne azokkal a tevés arckifejezésekkel!

A hosszabb-rövidebb, határozott bögés mellett lágy tevéhangok, afféle tevébeszélgetős-suttogós muzsika is kering a levegőben.

TEVEGRIMASZ
A nyugati ember számára a tevé szokatlan, meglepő felépítésű és archerendezésű teremtmény

**MARWARI LÓ
A KIFUTÓN**
A vásár nagy látványossága a lovak futtatása és táncoltatása. A különleges képességű hátasokért nagyobb összegeket is megadnak

Teve-múlt és -jelen

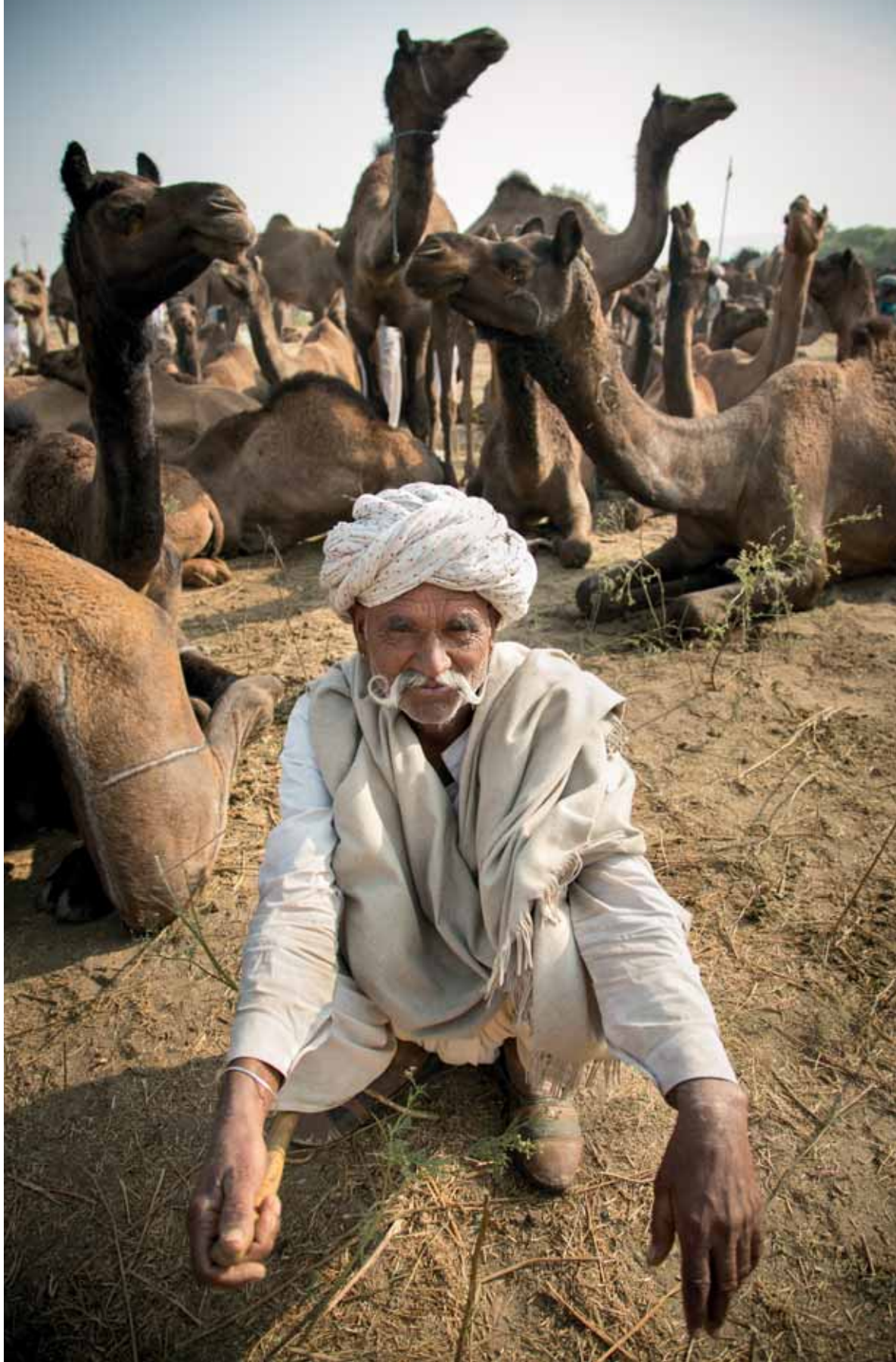
A teve és az ember szövetsége nem új keletű. Jóllehet a régi indiai templomok falán és oszlopain gyakrabban láthatunk tehenet, elefántot és lovat, de a tevémotívumok sem voltak ismeretlenek. Szancsiban, az i. e. 3. századra datált buddhista sztúpa falain található teveábrázolás is erről árulkodik. Az évezredekkel a buddhizmus előtti védikus irodalomban is találkozhatunk a tevével. A Markadéja Purána és a Góraksa Szamhita ustra, uttra és unta néven tesz említést a tevéről. A hindu szimbólumok világában az állat a béketűrés, a kitartás és a fenntartás jelképe, mert a legnehezebb körülmények közepette is győztesként kerül elő. A teve több évezredes emberközelségét India régészeti leletei is alátámasztják. Megtudhatjuk azt is, hogy szívósabb és jóval igénytelenebb a lónál. Egy éjjel akár 100 mérföldet is megtesz. A teve a háborúkban is megfordult a történelemben. Nemcsak az időszámításunk előtti vagy a néhány évszázaddal ezelőtti rajastháni királyok hadseregében, de az 1971-ben véget ért indiai-pakisztáni háborúban is használták. Ugyanakkor a ló könnyebben tanítható és együttműködőbb. A korai hadtudomány szakemberei megjegyzik, hogy míg a ló oly mértékben tanítható, hogy

A hindu szimbólumok világában a teve a béketűrés, a kitartás és a fenntartás jelképe, mert a legnehezebb körülmények közepette is győztesként kerül elő.

KÍNÁLAT-KERESLET

A pásztorok nem adnak mindjárt túl állataikon, a vásárlókkal, kereskedőkkel napokon át folyik az alkudozás, hogy a legjobb árat érhessék el. Kiadós monszun évében gazdagabb termés várható, ilyenkor az igavonó állatok, így a tevék ára is felkúszik (jobbra)

bátran nekimegy a karddal és bárdal támadó gyalogságnak, addig a teve gyalogharcban kevésbé alkalmazható.

Az indiai teveállományt 400 000-re becsülik, ami mostanában évi 10%-kal csökken!

Aki Indiában tevével foglalkozik, a húsát elvből nem eszi meg. (Egyébként se nagyon tehetné, mert hivatalos tevévágóhíd nem létezik az országban. Ennek ellenére az állatvédő aktivistáknak bőven akad dolga teveügyben, ugyanis

a muzulmánok minden évben teveáldozatot mutatnak be egy ünnepük alkalmával. A nagy tevemészárlás miatt ezt az indiai állatvédők a tevék fekete napjának nevezik.)

Az indiai teveállományt 400 000-re becsülik, ami mostanában évi 10%-kal csökken! Hamar kiszámolhatjuk, hogy ha érdemben nem történik változás, akkor tíz év múlva nem sok teve marad. Ez a csökkenő folyamat a pushkari tevévásárban is megmutatkozik. Tíz éve 50 000 teve fordult meg itt, a legutóbbiban, 2012-ben 20 000-nél kevesebbre becsülték a vásárba érkezett állatok számát. Szerencsére az állam figyelme a tehének ügye mellett a tevék védelmére is irányul.

Gazdasági rádió FM 105.9
 A rádióban vendégünk a témáról:
LEVELES ZOLTÁN, szerzőnk
 2012. április 4., 16.35
 Korábbi műsoraink meghallgathatók:
www.afoldgomb.hu/radio

Vásárnapok

A tevék pedig ártatlanul várnak sorsfordulójukra. Ki tudja, honnan érkeztek és hová kerülnek? A sivatagból nagy porfelhővel jönnek, és abban is tűnnek el a vásár végén. Rajastháni turbános tevépásztorok kísérik a karavánt, s a tevék, fejüket pecsésen a magasba emelve, kimerően rakosgatják hosszú lábaikat. Egy gyermeken ifjú tevépásztor tehát érkezt. Mintha meditatív állapotában, a teve billegésével együtt igenlően bólogatna a sivatagi életre, ahol ők ugyanolyan teljes életet élnek, mint amilyenek mi véljük a magunkét. Egy pushkári tevévásár után könnyen megfordulhat a nyugati földtekéről odaszakadt hazánkfia gondolatában, hogy tán még teljesebbet is.

Ahogy azt egy magyar vásárban tapasztalhatjuk, a látványos alkudozás végén a gazdát cserélő lovak tulajdonosai egymás kezébe csapnak, majd átvándorol a pénz az eladó zsebébe, és már vezeti is az állatot az új tulajdonos. Nos, ilyet a pushkári tevévásárban nem látunk, ám a pénzműködés itt sem elhanyagolható: egy felnőtt tevéért mintegy 20 000 rúpiát fizetnek. Ez az összeg 90 000 Ft-nak felel meg.

A vásár idején a tevépásztorok ráérősen élnek napjaikat. Mint minden természetben élő emberen, rajtuk is a világ zajától mentes békesség lesz úrrá. Ráérősségük azonban csupán látszat. Tény, hogy nem kapkodnak, de a tevécsordával igen sok a munka. Az állatok megbéklyózott lábakkal ácsorognak, vagy épp elterülnek – míg csak nagy noszogatók, a teve részéről pedig nyögdecselek, sóhajtozások közepette fel nem tápáskodnak, s vezényszóra meg nem indulnak valahová. Lehet, hogy itatásra, talán egy legelőre, de az is megeshet, hogy az új gazdához. Máskor pedig kisebb műtéten kell átesniük, merthogy orrfék nélkül nem teve a teve. Ilyenkor 4-5 férfi földre kényszeríti és megkötözi az állatot, majd a füleinél megfogva rögzítik a fejét, ezután behelyezik az orrnyergébe a két pöcköt, amihez a kantárt rögzítik. Olyan ez, mint ökörnél az orrkarika. Így várja Pushkárban a teve életének alakulását.

MAKE-UP

Egy valamirevaló tevéárus ad a négy lábú portéka küllemére: színpompás bojtokkal, csörgőkkel és díszborotválással teszik kelendőbbé az állatokat

ALVÁSVIZSGÁLAT

Az adásvétel komoly dolog, a minőség-ellenőrzés mindenre kiterjedő (jobbra)

Látványosság

A nyugati szemlélődők pedig ott kószálnak. Persze magam is egy vagyok közülük, ezért aztán mi bajom lehetne a nyugatiak indiai jelenlétével? Mégis keserédes szájjal figyelem a turistákat. Egyrészt örömmel tölt el, hogy egy ilyen mesevilágot megismerhetnek, ugyanakkor felmerül a kérdés: a helyi tradíció vajon mennyire sérül, ha igazodik a turisták igényeihez? Mindenki a hiteles Indiát szeretné megismerni, de vajon a pushkári teve- vásárból mi marad a jövő nemzedéke számára? Az erősen fogyó teveállomány és a „cirkuszt és kenyeret” típusú turistaattrakciók vajon mennyire alakítják skanzenszerűvé a mi édes Indiánkat?

Az erősen fogyó teveállomány és a „cirkuszt és kenyeret” típusú turistaattrakciók vajon mennyire alakítják skanzenszerűvé a mi édes Indiánkat?

NEM CSUPÁN VÁSÁR

A vásár a rajasthániak számára az évi nagy találkozások, beszélgetések színtere is, jó alkalom arra, hogy az apák házasságokat üssenek nyélbe fiaik, lányaik számára

TURISTALÁTVÁNYOSSÁG

A hírnév és az attrakció „tájjidegen elemeket” is vonz, ám ezt a kereskedők korántsem hánják (jobbra fent)

FIZIKAI MUNKA

A vásárlásnál az elleneszegülés sem ritka – a tevék türelme is véges (jobbra lent)

Örök érvényű kérdések. Az indiai évezredes életbölcsség egészen a 21. századig történő továbbörklődése mégis optimizmusra ad okot. Ha képes volt átküzdeni magát a viharos történelem csúf korszakain, akkor a 21. század sem jelenthet végzetes kihívást...

A tevék türelemmel engedelmeskednek turbános pásztoraiknak. Olykor, mikor a Nap már nyugovóra készül, vagy épp fölkel, eltűnik a messzeség porában egy-egy tevecsorda – gondos terelőikkel együtt. Ahogy jobban megnézem, látom, hogy az egyik csapatban, a legmagasabb teve hátán ott ring bólogatva a turbános ifjú, s aztán eltűnik a távolban, elnyeli a porfelhő. Talán elindult hazafelé. Vajon merre tart, hol tölti az éjszakáját, találkozom-e vele még valaha, vagy leszáll-e egyáltalán a tevehátról?

Csak a békés Thar-sivatag a megmondhatója. ☺